

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
Г-Н ЛАЗАР ЛАЗАРОВ
СЛУЖЕБЕН ЗАМЕСТНИК МИНИСТЪР-
ПРЕДСЕДАТЕЛ ПО СОЦИАЛНИТЕ
ПОЛИТИКИ И МИНИСТЪР НА ТРУДА И
СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
ул. „Триадица” № 2
1051, гр. София

Относно: Жалба № 8808/2022 г. до омбудсмана на Република България

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ЛАЗАРОВ,

Търся съдействието Ви за разрешаване на сериозен проблем, свързан с критериите за отпускане на добавка от пенсията на починал съпруг/а, уредени в чл. 84 от Кодекса за социално осигуряване (КСО).

В чл. 84 от КСО са предвидени изисквания, на които хората в пенсионна възраст следва да отговарят, за да имат достъп до тази важна подкрепа от държавата, като основното е – преживелият да е бил в граждански брак с починалия си партньор.

От постъпващите значителен брой жалби от засегнати граждани е видно, че правоимащи не са и тези, които са живели в режим на съвместно съжителство.

В качеството си на застъпник за правата на гражданите, бих искала да насоча вниманието Ви към въпроса, с оглед съществуващата тенденция все по-малко хора да създават семейства, без да сключват граждански брак по смисъла на Семейния кодекс, като живеят на семейни начала. От друга страна, значителен е и броят на самотните възрастни хора, които в по-късен етап от живота си намират партньор, с когото да изживеят старините си и взаимно да си помагат, но без да сключват граждански брак.

Затрудненото положение на жалбоподателите и липсата на механизъм за адекватна подкрепа от държавата, ми дават основание да отбележа следното:

1. Сключването на граждански брак се основава на свободната воля и избор на лицата, като поражда редица правни последици, които включват освен права, но и задължения за съпрузите като такива за издръжка, за солидарна отговорност към кредитори и др., каквито задължения не важат за граждани, живеещи и живяли във фактическо съжителство и в общо домакинство.

2. Вярно е, че съжителството в условията на граждански брак не довежда до различен принос на съпрузите в осигурителната система спрямо тези, които не са в граждански брак и които живеят в режим на съвместно съжителство, но макар и осигурителните задължения да са сходни, възможностите за ползване на права от осигурителната система за лицата неключили брак и лицата, сключили граждански брак към момента са различни при починал партньор, респ. починал съпруг. Лицата, живеещи във фактическо съжителство, нямат тези права и задължения, каквито имат съпрузите, включително и наследствени такива, затова и те не са в сравнимо сходно положение. Фактическото съжителство няма действието на граждански брак и се свързва с правни последици само когато изрична законова уредба му придава такава, а в случая няма норма, която да дава

право на лицата, живели без брак, да получават добавка от пенсията на починало лице – партньор.

Безспорно е, че все повече двойки живеят във фактическото съжителство без брачна връзка и това се очертава като основна форма за създаване на семейство, но тази форма не е законодателно регламентирана в Семейния кодекс, въпреки че в различни закони е дадена легална дефиниция на това понятие. Още през 2008 г. е внесен Закон за изменение и допълнение на Семейния кодекс, с който се предлагаше уредба на фактическото съпружеско съжителство, но българският законодател при приемането на Семейния кодекс от 2009 г. отхвърли предложенията и към момента не е признато и уредено по един пълен и систематизиран начин фактическото съпружеско съжителство. Основен аргумент против регламентирането на фактическото съжителство е, че това влиза в противоречие с утвърдената в обществото ни ценностна система и от моралните разбирания за семейството и съпружеските задължения.

Следва да се подчертае, че в българския правен ред съществуват легални дефиниции на това понятие. Така например, според §1, т. 18 от Допълнителните разпоредби на Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество - фактическо съжителство на съпружески начала е доброволно съвместно съжителство на съпружески начала на две пълнолетни лица, по отношение на които не съществува родство, представляващо пречка за встъпване в брак, което е продължило повече от две години и при което лицата се грижат един за друг и за общо домакинство“. Същото определение се съдържа и в §1, т. 6 от Допълнителните разпоредби на Закона за съдебната власт. Понятието се използва и в други закони, без да бъде дефинирано. Това означава, че фактическото съпружеско съжителство се признава от българското право и се свързва с определени правни последици.

Във връзка с изложеното и като акцентирам върху затрудненията на значителна част от българските граждани след смъртта на техния партньор, на основание чл. 19, ал. 1, т. 4 от Закона за омбудсмана се обръщам към Вас с препоръка да бъде разгледан въпросът. Препоръчвам да бъдат обсъдени възможностите за въвеждане на подходящи механизми за адекватна подкрепа на заинтересованите граждани, с които да се гарантира техният достоен живот.

С уважение,

**ПРОФ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**